

Temaredaktørernes forord

Hvad skal en magtudredning ved afslutningen på historiens afslutning svare på?

Ellersgaard, Christoph Houman; Larsen, Anton Grau

Published in:
Økonomi og Politik

DOI:
[10.7146/okonomi-og-politik.v95i3-4.135532](https://doi.org/10.7146/okonomi-og-politik.v95i3-4.135532)

Publication date:
2022

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Ellersgaard, C. H., & Larsen, A. G. (2022). Temaredaktørernes forord: Hvad skal en magtudredning ved afslutningen på historiens afslutning svare på? *Økonomi og Politik*, 95(3-4), 5-15.
<https://doi.org/10.7146/okonomi-og-politik.v95i3-4.135532>

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain.
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact rucforsk@kb.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Hvad skal en magtudredning ved afslutningen på historiens afslutning svare på?

Den nye magtudredning

Siden Folketinget i slutningen af sidste år vedtog at gennemføre en ”opdatering af magtudredningen”, har vores verdensbillede allerede forandret sig. Dengang stod vi stadig overfor en kommende corona-nedlukning. Magtkritik handlede i høj grad om diskussionerne om begrænsningerne i den personlige frihed i det epidemirante samfund. Siden da er Coronaen – i hvert fald for en tid – lykkelig glemt, mens krigen i Ukraine, energiforsyning, inflation og – lidt mere lokalt – efterretningstjenester og minksager sætter spørgsmålstegn ved relationen mellem politikere, embedsmænd og offentlighed. De store, gradvist mere sammenvævede globale udfordringer, altså klima og biodiversitetssammenbruddet og den globale ulighed og de medfølgende migrantstrømme, er naturligvis stadig uomgængelige. Dette årti har endnu ikke været tre år, men det virker allerede som en farceagtig gentagelse af mange af det 20. århundredes lavpunkter på *fast-forward*. Selvom Francis Fukuyama (1989) erklærede (dele af) historien for afsluttet, har det seneste årti, ikke mindst med legitimitetskrisen for neoliberalismen (Stahl, 2019) og den medfølgende opbakning til anti-system-partier, ført til, at en ny magtudredning må siges at foregå efter afslutningen på historiens afslutning (Hochuli og Hoare, 2021).

➤➤ **En opdatering af magtudredningen er en kærkommen lejlighed til at tage bestik af magtens anatomi og demokratiets tilstand i det, der ligner en ny epoke**

På den måde er en opdatering af den magtudredning, hvis hovedrapport (Toggeby o.a., 2003) udkom for lidt under 20 år siden og som i høj grad i sine konklusioner bar præg af den optimisme, der prægede perioden omkring historiens afslutning, en kærkommen lejlighed til at tage bestik af magtens anatomi og demokratiets tilstand i det, der ligner en ny epoke. Ikke mindst fordi et hvilket som helst nogenlunde alvorligt forsøg på at gennemføre en grøn omstilling vil betyde voldsomme omkalfatringer af relationerne mellem magtfulde aktører såvel i Danmark som globalt. Derfor vil dette særnummer ikke dvæle unødigt ved styrker og svagheder ved sidste magtudredning. Dels fordi der allerede har været en animeret debat foranlediget af kritikken (Andersen, 2005; Øllgaard og Madsen, 2004; Sørensen, 2004), og ikke mindst fordi dette tidskrift for fire år siden udgav et temanummer, der præcist adresserede og fulgte op på den tidligere magtudredning (Christiansen, 2018b). Heri blev centrale spørgsmål fra den forrige magtudredning behandlet. Det gjaldt blandt andet EU og EU-domstolens indflydelse (Blom-Hansen og Jakobsen, 2018; Mar-

**CHRISTOPH HOUMAN
ELLERSGAARD**

Lektor, Institut for
Organisation,
Copenhagen Business
School, che.ioa@cbs.dk

ANTON GRAU LARSEN

Adjunkt, Institut for
Samfundsvidenskab og
Erhverv, Roskilde
Universitet, agraul@ruc.dk

tinsen, 2018), betydningen af den stigende økonomiske ulighed (Andersen, 2018), mediernes forandring og betydningen af falske nyheder samt sociale medier (Lund, 2018; Petersen, 2018) og ikke mindst problemerne ved øget mørklægning af politiske processer (Christiansen, 2018a), ligesom vi selv bidrog med en analyse af den rolle interesseorganisationer og store virksomheder spiller for den politiske repræsentation af dansk erhvervsliv (Ellersgaard og Larsen, 2018). Derfor er opgaven for indeværende temanummer, for nu at tale i magtens eget lingo, at se fremad.

Vi har derfor bedt en række forfattere komme med deres bud på, hvordan centrale samfundsspørgsmål har forandret sig siden sidste magtudredning, og hvilke spørgsmål dette stiller til en kommende magtudredning. Det har været vanskeligt at begrænse sig. Masser af temaer, der burde have været taget op, er ikke med. Enten fordi vi måtte prioritere, når det kommer til pladsen, eller fordi de forskere, vi vurderede var bedst klædt på til opgaven, ikke havde tid til at få et bidrag med. De mest åbenlyse mangler er, at dette temanummer ikke har bidrag, der direkte adresser klimaets tilstand, politisk mistillid, økonomisk ulighed og international politik. Endelig savner vi grundige analyser af indholdet af den afmagt, befolkning føler, og som kommer til udtryk i mistilliden til det politiske system. Men netop timingen af dette temanummer er vigtig. I skrivende stund bliver bud på den kommende magtudrednings forskningsleder indstillet til Danmarks Frie Forskningsfond. Det er derfor vores håb at bidragene i dette temanummer kan være til inspiration for den kommende magtudredning.

I det kommissorium for opdatering af magtudredningen, som er vedtaget af samtlige af Folketingets partier, har man valgt tre temaer som hovedfokus: 1) Folkestyrets institutioner og de politiske processer, 2) barrierer for deltagelse i det demokratiske fællesskab og civilsamfundet, samt 3) teknologiens og mediernes rolle for den demokratiske samtale. Alle tre temaer er afgørende for at forstå demokratiets legitimitetskrise. Men det er også afgørende, at de tre temaer forstås i sammenhæng med hinanden og i relation til et bredere bud på, hvordan magten er fordelt i det danske samfund. Det mener vi, at bidragsyderne viser forbilledligt. I det følgende vil vi kridte banen op og præsentere nogle kritiske og programmatisk pointer, som vi mener burde overvejes af den næste magtudredning. De står selvfølgelig helt for egen regning. Som vi vil argumentere for nedenfor, er de tre spørgsmål, som Folketinget stiller, centrale, men en besvarelse af dem kræver et bredt relationelt blik på magt. Derudover vil vi hævde, at en magtudredning må gøre sig det klart, for hvis skyld magten skal udredes. Magtudredningen er en gylden mulighed for at tage en autoritativ og folkelig debat om magtens fordeling i samfundet, og hvordan den indsigt kan lede os videre mod yderligere demokratisering af samfundet. Med andre ord en magtudredning for og til folket.

Magtudredningen er en gylden mulighed for at tage en autoritativ og folkelig debat om magtens fordeling i samfundet, og hvordan den indsigt kan lede os videre mod yderligere demokratisering af samfundet. Med andre ord en magtudredning for og til folket

Til forsvar for en dialog mellem forskellige tilgange til magt

Fælles for alle bidrag i dette temanummer er naturligvis, at de forholder sig til begrebet magt. Men hvert bidrag har sin egen tilgang. Hvilket man ved læsningen af bidragene kan konstatere, er en stor styrke, fordi det giver muligheden for, at netop den form for magt, der er mest relevant for bidragets problemstilling, undersøges. Så når arbejdsmarkedsforskerne Laust Høgedahl og Christian Lyhne Ibsen ser på forandrede relationer på arbejdsmarkedet, analyseres magt som ressource, og når historiker Martin Jes Iversen ser på den strukturelle magt knyttet til de finansielle interesser for en af de nye danske gigantvirksomheder, Novo Nordisk, drejer det sig om at anvende det mest relevante magtbegreb, ikke det samme.

Da debatten mellem pluralister og elitister rasede i samfundsforskningen fra sluthalvtresserne og frem (Bell, 1958; Dahl, 1958, 1961, 1966; Mills, 1956), flyttedes fokus gradvist fra empiriske analyser af magt til teoretiske overvejelser om, hvad magt var. Hvor Robert Dahl (1957) forsøgte at genoplive det forførende simple, weberianske magtbegreb – når A får B til gøre noget, B ellers ikke ville have gjort – gjorde andre netop opmærksom på mere skjulte magtformer omkring dagsordensætningen (Bachrach og Baratz, 1962) eller produktionen af præferencer og ideologi (Lukes, 1974). Selvom visse forskere forsøgte at diskutere empiriske spørgsmål (se f.eks. den grundige gennemgang af det empiriske materiale bag Dahls arbejde i Domhoff, 1978), voksede flere magtbegreber til stadighed frem. Således kunne man som en del af sidste magtudredning gennemgå magtens fem forskellige ansigter (Thomsen, 2000), endda fraregnet det begreb om magtressourcer, som er udviklet af Walter Korpi (2006) og anvendes af Høgedahl og Ibsen i dette temanummer. Med andre ord: Magt kan betyde mange ting.

Dette temanummer viser, at der allerede er stor viden om magt i Danmark, og at meget kunne være vundet ved at lade de forskellige videnskabelige traditioner indgå i en forpligtende dialog

Betyder det så, at samfundsforskerne bør give fortabt og opgive analysen af ”magt” i mere bred forstand? Er begrebet så bredt, at det ikke længere kan anvendes? Her peger bidragene i dette temanummer heldigvis på det modsatte. Det giver mening at tale om magt som samlende begreb. Men måske vi snarere skal forstå det som en metafor.¹ Noget vi har en førvidenskabelig

erfaring med, er ulige fordelt mellem aktører og institutioner og som vi alene kan tilgå fra mange forskellige vinkler uden helt at kunne sige, at vi har fundet magten. Dette til trods viser dette temanummer, at der er stor viden om magt i Danmark allerede, og at meget kunne være vundet ved at lade de forskellige traditioner indgå i en forpligtende dialog. For ofte lever forskningen i sine disciplinære og emnemæssige siloer, og der kan derfor være for lidt dialog imellem de danske miljøer. Magtudredningen er en oplagt mulighed for at få en fælles videnskabelig samtale om magt i Danmark. Vi kunne håbe, at man de forskellige tilgange til trods vil arbejde sig henimod et fælles billede, som selvfølgelig bliver en mosaik. Samtidigt er det vigtigt at lære af fortiden, hvor teoretiske diskussioner af magtbegreber tog forrang for empiriske studier og observationer. Den fejl må man ikke begå igen. Vi kan se, at hvert miljø har et sæt af empiriske fund, som må ligge til grund for et eventuelt helhedsbillede og som ikke bør ignoreres, men forstås på tværs.

Det hele billede er altså nødvendigt for at forstå, hvordan de forskellige magtformer relaterer sig til hinanden. Når vi skal vurdere betydningen af mediernes rolle for det politiske – altså det tredje emne for den kommende magtudredning – må vi i sidste ende både vide, hvordan magt overfor medierne får værdi i det politiske; hvordan politisk magt påvirker medierne; men også hvordan for eksempel økonomisk magt påvirker disse relationer. Det betyder også som Johs. Hjellbrekke påpeger i dette temanummers efterskrift, at man må forholde sig til relationen mellem magt og udviklingen af den økonomiske, kulturelle og sociale ulighed i samfundet.

Derfor er det bydende nødvendigt at en ny magtudredning ikke blot besvarer de tre hovedtemaer Folketingets Kommissorium lægger op til. For at besvare de tre hovedspørgsmål kræver det nemlig, at der etableres et samlet billede netop på hvordan forskellige former for magt er fordelt og spiller sammen. Det er en problemstilling som Pierre Bourdieus (1996) begreb om magtfeltet er et af flere forsøg på at håndtere. Bourdieu gør det muligt at undersøge vekselforholdet mellem forskellige former for kapital, både på de enkelte felter – f.eks. mediefeltet, det politiske felt eller det økonomiske felt – og på tværs af magtfeltet (Hjellbrekke og Korsnes, 2009). Betragtes disse kapitalformer som forskellige former for magtressourcer (jf. Korpi, 2006; Winters, 2011), kan spørgsmålet om deres relative værdi undersøges empirisk gennem studier både af enkelte cases og ved at se på det, man kunne kalde den samlede magtstruktur (Domhoff, 2007). Vores forsøg på at finde nøgleaktørerne i den danske magtstruktur – magteliten (Ellersgaard o.a., 2019; Larsen o.a., 2015; Larsen og Ellersgaard, 2017) – er således et forsøgt på at kortlægge relationerne mellem forskellige former for magt og deres relative værdi på magtfeltet (Lunding o.a., 2021).

Man kan sagtens forestille sig andre teoretiske rammer end den kombination af Bourdieu (1996) og Mills (1956), vi har plæderet for. Det afgørende er, at ingen analyse i en ny magtudredning bør stå alene. Alle bør de forholde sig til hinanden. Med andre ord må magt anskues relationelt, hvis den meningsfyldt

skal kunne udredes. Det ville have været for meget at bede forfatterne af de enkelte bidrag i dette temanummer om direkte at forholde deres studier til hinanden. Alligevel bidrager de som casestudier til at afdække nogle af de centrale måder, magten udspiller sig på. Dermed taler de også til hinanden. Det ville være en skam at diskutere betingelser for en demokratisering af erhvervs-livet – som Poulsen og Pedersen gør – uden at forstå udviklingen i de største virksomheders betydning for samfundsøkonomien, som Iversen beskriver i sit bidrag. Den kulturelle dominans betydning – som Prieur og Skjøtt-Larsen beskriver – forstås bedst sammen med de magtrelationer på mediefeltet, som Willig og Blach-Ørsten ridser op.

I det lys giver læsningen af dette særnummer grund til stor optimisme på en ny magtudrednings vegne. Forfatterne har alle forpligtet sig på at skrive om deres felt, men på en måde som er tilgængelig for forskere på andre felter, sådan at det er muligt at sætte resultaterne i relation til hinanden og anvende dem udenfor deres specifikke fagfelt og kontekst. Derfor er det også centralt, at Folketingets partier i Kommissoriet har lagt ”vægt på en tværvideenskabelig sammensætning af forskningsledelsen”. Dette temanummer viser nemlig styrken i de forskellige tilgange til magt, der kan opnås fra forskellige forskningsmiljøer, fra humanistisk og kommunikationsbaserede tilgange som Muhr og Just Nørholm eller Willig og Blach-Ørsten, over historiske analyser som Iversens, til analyser funderet i økonomisk fagvidenskab som i Poulsen og Pedersens bidrag, jura i Hammerslevs artikel, tværfaglige samfundsvidenskabelige tilgange til arbejdsmarkedet som hos Høgedahl og Ibsen og skatteprofessionelle som Christensen og Stausholm til mere rent enten sociologiske, som hos Prieur og Skjøtt-Larsen, eller statskundskabsfunderede tilgange hos Binderkrantz. I vores øjne viser forfatterne, at der på mange måder er kortere mellem de forskellige fagtraditioner, end vi måske ofte har for vane at tænke. Forpligter man bidragsyderne på at forholde sig til et fælles mål, mener vi ikke, at det er urealistisk, at en magtudredning netop kan adressere, hvordan forskellige former for magt står i relation til hinanden – hvad enten det foregår gennem grundige casestudier eller tværgående analyser af magtnetværk.

Udover et relationelt blik må forsøget på at kortlægge magten tage højde for de forskydninger, der er sket i magtens synlighed. Et afgørende teoretisk nybrud er her Culpeppers (2010) skelnen mellem *quiet* og *loud* politics. Vi har selv benyttet denne skelnen til at analysere, hvordan de samme fagforeningsledere, der ofte er centralt placeret i elitenetværk herhjemme, er mindre synlige i pressen og fremfor alt afstår fra at skabe konflikter i offentligheden (Ibsen o.a., 2021). Derfor er det dels afgørende, at når den nye magtudredning skal forholde sig til ”teknologiens og mediernes rolle for den demokratiske samtale” også forholder sig til, hvilke dagsordener der ikke kommer på bordet i den nuværende medieøkologi. Første skridt til at besvare dette spørgsmål tages med Willig og Blach-Ørstens bidrag i dette temanummer, der netop afdækker magtforhold i medierne og disses udvikling siden sidste magtudredning.

Netop fokus på den form for politik, der udøves i det stille – og hvor økonomiske interesser ifølge Culpepper som regel vinder – er det blot blevet endnu mere relevant at afdække. Ikke mindst fordi vi siden årtusindskiftet – som Anne Binderkrantz viser i sit bidrag – har fået en langt mere professionaliseret gruppe af aktører, der specialiserer sig i den stille politik lige fra fremvæksten af en egentlig lobby- eller public affairs branche, øgede forbindelsesled mellem interesseorganisationer og politik og embedsvæk gennem karrieresvingdøre til mere lovarbejde gennemført i forvaltningen fremfor i Folketingssalen. Når både interesseorganisationer og tænketankene samtidig også forsøger at påvirke de få dagsordener, der er plads til i medierne, gør det spørgsmålet om, hvilken politik der får offentlig opmærksomhed – og hvilken der dermed flyver under radaren – afgørende for en kommende magtudredning.

Et sted, hvor den stille, usynlige magt måske får særligt frit spillerum, er når beslutninger udlejres til ekspertgrupper eller aktører udenfor staten, altså ved den infrastrukturelle magt. I sit bidrag viser Ole Hammerslev, hvordan de sidste årtiers koncentration af juridisk ekspertise i store advokatfirmaer, og import af idéer i den juridiske profession – ikke mindst fra de angelsaksiske lande – ændrer retssystemet. Siden sidste magtudredning er samfundsforskningen nået langt i studiet af den rolle professioner spiller i magtrelationer, ikke mindst relationen mellem hvad der her foregår på den nationale og internationale scene (Harrington og Seabrooke, 2020). I deres bidrag til dette særnummer viser Christensen og Stausholm netop den magt sådanne professioner har, når det kommer til indkrævning af skat.

I en periode, der er præget af klimaomstilling og pandemier, er det klart, at kampen om at etablere legitim ret til at fortolke og forvalte viden – både mellem institutioner og faggrupper – vil præge såvel politiske processer, adgang til demokratisk deltagelse og mediernes og teknologiens rolle, altså de tre temaer folketinget ønsker særligt belyst. Kun ved at have blik for de nye ansigter, magten viser sig igennem, og kun ved både at have blik for den larmende og den stille politik, som det gives af bidragsyderne i dette temanummer, kan en ny magtudredning reelt besvare det spørgsmål, Folketingets politikere har stillet.

 Kun ved at have blik for de nye ansigter, magten viser sig igennem, og kun ved både at have blik for den larmende og den stille politik, som det gives af bidragsyderne i dette temanummer, kan en ny magtudredning reelt besvare det spørgsmål, Folketingets politikere har stillet

En magtudredning for folket

Et afgørende spørgsmål en magtudredning, der er bestilt af politikerne, må forholde sig til, er, for hvis skyld magten udredes. Her kommer en kommende magtudredning ikke udenom at tage stilling. Efter vores opfattelse bør svaret

findes i idealet om forskning for folket og den historiske kamp for at udvide demokratiske rettigheder og muligheder for befolkningen. Den danske historie er en lang og til tider langsom bevægelse hen imod et mere demokratisk samfund. Det er en proces, der aldrig når til ende og som kræver et kontinuerligt engagement med og kritik af de dynamikker i magtens fordeling, der trækker i den anden retning. En magtudredning er et vigtigt redskab i den proces imod et mere demokratisk samfund. Vi må håbe, at den nye magtudredning tør at være kompromisløst for en progressiv demokratisk udvikling og for en øget indflydelse for befolkningen. For at det potentiale kan indfries, må forskningen foregå på folkets præmisser, og det vil nødvendigvis ske på bekostning af den akademiske praksis, som vi typisk udfører den i Danmark.

» Vi må håbe, at den nye magtudredning tør at være kompromisløst for en progressiv demokratisk udvikling og for en øget indflydelse for befolkningen. For at det potentiale kan indfries, må forskningen foregå på folkets præmisser, og det vil nødvendigvis ske på bekostning af den akademiske praksis, som vi typisk udfører den i Danmark

Hvor forskere gerne vil publicere på engelsk i de førende amerikanske tidsskrifter, så må magtudredningen have som sit primære fokus at publicere på dansk og til hele befolkningen. Dermed ikke sagt at internationale publikationer ikke er vigtige, men diskussionerne i de internationale miljøer vil altid være et andet sted, end der hvor behovet er i Danmark. Samtidig kan magtudredningen være en tiltrængt saltvandsindsprøjtning til dansk som forskningssprog, og bidragene i dette nummer viser, at der er en værdi i at få vores begreber oversat og brugt på dansk. Når man retter sin forskning imod et dansk publikum, så bliver der også plads til andre cases, eksempler og empiriske observationer, end det der passer ind i en international publikation.

Samtidig bør en ny magtudredning også forsøge at tøjle forskernes begær for at bruge de nyeste metoder og videnskabelige værktøjer. Det er metoder, som nok kan give præcise svar, men desværre tit på spørgsmål, der passer til værktøjet. Som den amerikanske statistiker John Tukey (1962: 13) skriver: ”Langt hellere et approksimativt svar på det rette spørgsmål, selvom det er uklart, end det præcise svar på det forkerte spørgsmål.” Når man beskæftiger sig med så vage og besværlige begreber som magt, så er det synd at flygte til de hjørner af genstanden, hvor man kan opnå den største klarhed i stedet for at leve med uklarheden. Hvis man vil afdække magten, bliver det ikke nødvendigvis med præcise, robuste og unbiased estimater. Det er ikke nødvendigvis afgørende at bruge de nyeste metoder fra forskningens *frontier*. Dermed ikke sagt, at vi metodisk skal slække på kravene. Det skal være gennemskeligt og transparent. For os at se er det rette spørgsmål for en magtudredning altid den relative værdi af forskellige former og typer af magt overfor hinanden.

Videnskabsfolk lever af at skubbe til kanten af vores viden, men måske er det ikke formålet for en magtudredning. For når samtalepartneren ikke er en cutting-edge international forsker, men den brede befolkning, er det måske det, vi har vidst i lang tid, der skal kondenseres, sammenfattes og sættes i sammenhæng. Som bidragene tydeligt har vist, så er der allerede meget viden og ekspertise af høj kvalitet at bygge videre på i en dansk sammenhæng. Der er ingen grund til at genopfinde den dybe tallerken, også selvom den er blevet opfundet af et andet forskningsmiljø. Vi må derfor håbe, at en ny magtudredning tager sig tid til at få overblik over den eksisterende viden, inden den sætter nye skibe i søen. Her må vi også erkende, at nogle af de grundigste kortlægninger af magt og magtmisbrug de seneste år *ikke* er kommet fra samfundsforskeres hånd, men i stedet fra journalistisk side, på trods af at offentlighedsloven har besværliggjort dette arbejde (Christiansen, 2018a). Det er alt fra nye nichemedier som f.eks. forsvarmediets Olfis mange afsløringer af korrupktion og vernetjenester i forsvaret til f.eks. Dagbladet Informations arbejde, der ledte til rigsretssagen mod Inger Støjberg. Det nok stærkeste eksempel på, hvordan journalistikken har bidraget til vores forståelse af magt siden sidste magtudredning, findes i Cavlingprisvinder Jesper Tynells arbejde. Ikke mindst bogen *Mørkelygten* (Tynell, 2014), der afdækker de magtrelationer mellem embedsmænd og politikere, som samfundsforskningen negligerede. Ligeledes er Tynells (2022) seneste arbejde et tydeligt eksempel på, hvordan erhvervslivets strukturelle magt har forhindret staten i at gøre *dén* ting, der – som nævnt af Christensen og Stausholm – er mest fundamental for en stat, nemlig at opkræve skat. En magtudredning skylder med andre ord også at samle op på og syntetisere ikke blot forskernes, men også journalisternes arbejde på en måde, så dette bliver tilgængeligt for en demokratisk offentlighed.

Magtudredningens resultater, data og proces bør være åbne, frie og transparente – både for forskere og for befolkning som helhed. Dermed kan en magtudredning lægge sig i forlængelse af EU og andre institutioner omkring *Open Science*. Håbet er, at det skal være slut med, at forskerne holder data skjult og først giver slip på det år efter deres indsamling. Nogle går videre og ønsker en decideret *citizen science* – altså videnskab, der også bedrives af borgerne selv. Vi kender det fra biologien og slægtsforskningen herhjemme, hvor engagerede amatører indsamler og renser det materiale, som indgår i forskningen. Hvis magtudredningen tager denne ambition alvorligt og griber chancen, har man muligheden for at inddrage borgerne i alle led af processen, fra ideformulering, over dataindsamling til analyse og formidling. På den måde kan magtudredningen selv være et spejlbillede af de demokratiske og videnskabelige idealer, som den arbejder for. Det kunne gøres gennem en borgersamling, der hjælper med at formulere problemer og fokusområder og kan fungere som modvægt til den følgegruppe – befolket med *usual suspects* i og omkring magtelite – som er en del af kommissoriet. Ved transparent at tage fat om de problemer, befolkningen oplever står i vejen for en mere retfærdig fordeling af magten, kan magtudredningens beskrivelse af samfundet få tilstrækkelig legitimitet.

Det kan også hjælpe med at undgå, at magtudredningen producerer forskning for forskningens egen skyld. Men ligeledes kan der ligge en faldgrube i, hvis der blot produceres viden for kernetropperne i Slotsholmens saloner. En magtudredning må heller ikke blive en medarbejdertilfredshedsundersøgelse blandt kernetropperne i magtens cirkler. Her kunne man med fordel sætte som mål at producere, hvad den amerikanske sociolog Michael Burawoy (2005) kalder offentlig samfundsvidenskab² rettet mod den brede offentlighed fremfor samfundsvidenskab rettet mod policymakers – altså bureaukrater, politikere og interesseorganisationer, forskere eller kritiske intellektuelle alene. Med Heine Andersens (2005: 117) ord bør man ”bidrage til at skærpe både befolkningens, pressens og politikernes kritiske og diagnosticerende sansedstyr”.

Det kræver to ting. For det første skal vi vide, hvordan magten er skævt fordelt, så den tilgodeser nogle former for interesser frem for andres. Det er blandt andet derfor, vi i dette temanummer har sikret en grundig behandling af et emne, der fik for lidt opmærksom i sidste magtudredning, nemlig den økonomiske magt (Ellersgaard og Larsen, 2018). For det andet er det nødvendigt, at en ny magtudredning kombinerer sine analyser med et blik for, hvordan forskellige former for demokratisk deltagelse kan bidrage til at mindske magtens ubalancer. Altså hvordan man gennem demokratiske tiltag kan tæmme eliten (Mulvad o.a., 2017). Dette temanummer kommer med to gode bud på, hvordan dette kan gøres. Sara Louise Muhr og Sine Nørholm Just viser i deres bidrag, at det danske samfund stadig har lang vej at gå, før vi kan tale om lige adgang til magtpositioner i det danske samfund. Thomas Poulsen og Magnus Skovrind Pedersen gør i deres kortlægning af det demokratiske erhvervsliv os i stand til at afsøge potentialerne for en øget demokratisering af arbejdslivet.

Magtudredningen må ikke blive et sundhedstjek af vores samfund, hvor vi konstaterer, at patienten på trods af sin alder klarer sig udemærket. For historien om demokratiseringen af vores samfund behøver ikke være en historie om langsomt, uomgængeligt forfald. Historien viser nemlig det modsatte. Vores samfund har, set i historiens lange lys, grundlæggende fået et mere vitalt og inddragende demokrati. Men det er sket ved, at befolkningen er blevet i stand til at kræve yderligere demokratisering. Det er den proces, en ny magtudredning skal genstarte.

Vores håb er, at dette temanummer kan bidrage med inspiration til det arbejde.

God læselyst.

Noter

- 1 Idéen om at forstå magt som metafor fremfor som simpelt begreb, der har én klar definition, er ikke vores egen. Den har vi fra en samtale med Lars Bo Kaspersen.
- 2 Burawoy adresserer specifikt sociologifaget, fordi teksten er baseret på hans tiltrædelsestale som formand for den amerikanske sociologforening. Men vi vil argumentere for, at denne skelnen godt kan udvides til samfundsvidenskaben generelt.

Referencer

- Andersen, H. (2005), "Den danske magtudredning: Maveplasker i en osteklokke", *Dansk Sociologi*, 15(1): 115–23.
- Andersen, J.G. (2018), "Globalisering og stigende økonomisk ulighed – økonomi eller politik"? *Økonomi & Politik*, 91(1): 46–64.
- Bachrach, P. og M.S. Baratz (1962), "Two Faces of Power", *The American Political Science Review*, 56(4): 947–52.
- Bell, D. (1958), "The Power Elite-Reconsidered", *American Journal of Sociology*, 64(3): 238–50.
- Blom-Hansen, J. og M.L. Jakobsen (2018), "EU's magt over dansk lovgivning: Suverænitetsens glidebane"? *Økonomi & Politik*, 91(1): 16–24.
- Bourdieu, P. (1996), *State Nobility – Elite Schools in the Field of Power*, Cambridge: Polity Press.
- Burawoy, M. (2005), "For Public Sociology", *American Sociological Review*, 70(1): 4–28.
- Christiansen, P.M. (2018a), "Mørket sænker sig: Magten over de politiske og administrative beslutningsprocesser", *Økonomi & Politik*, 91(1): 95–105.
- Christiansen, P.M. (2018b), "Temaredaktørens forord: Magtudredningen revisited", *Økonomi & Politik*, 91(1): 3–6.
- Culpepper, P.D. (2010), *Quiet Politics and Business Power: Corporate Control in Europe and Japan*, Cambridge University Press.
- Dahl, R.A. (1957), "The concept of power", *Behavioral Science*, 2(3): 201–15.
- Dahl, R.A. (1958), "A Critique of the Ruling Elite Model", *The American Political Science Review*, 52(2): 463–9.
- Dahl, R.A. (1961), *Who Governs? Power and Democracy in an American City*, New Haven: Yale University Press.
- Dahl, R.A. (1966), "Further Reflections on 'The Elitist Theory of Democracy'", *The American Political Science Review*, 60(2): 296–305.
- Domhoff, G.W. (1978), *Who Really Rules? New Haven and Community Power Reexamined*, New Brunswick: Transaction Books.
- Domhoff, G.W. (2007), "C. Wright Mills, Power Structure Research, and the Failures of Mainstream Political Science", *New Political Science*, 29(1): 97–114.
- Ellersgaard, C.H. og A.G. Larsen (2018), "Erhvervslivets spidser – forbindelser til ledere i øvrige toneangivende sektorer", *Økonomi & Politik*, 91(1): 65–74.
- Ellersgaard, C.H., A.G. Larsen og S. Steinitz (2019), *Personer forgår, magten består: Udviklingen i magteliten over fem år*, København: Hans Reitzels Forlag.
- Fukuyama, F. (1989). "The End of History?", *The National Interest*, 16: 3–18.
- Harrington, B. og L. Seabrooke L (2020), "Transnational Professionals" *Annual Review of Sociology*, 46(1): 399–417.
- Hjellbrekke, J. og O. Korsnes (2009) "At studere magtfeltet", i O. Hammerslev, J.A. Hansen og I. Willig, red, *Refleksiv Sociologi i Praksis: Empiriske Undersøgelser inspireret af Pierre Bourdieu*, København: Hans Reitzel, pp. 147–70.
- Hochuli, A. og G. Hoare (2021), *The End of the End of History: Politics in the Twenty-First Century*, John Hunt Publishing.
- Ibsen, C.L., C.H. Ellersgaard og A.G. Larsen (2021), "Quiet Politics, Trade Unions, and the Political Elite Network: The Case of Denmark", *Politics & Society*, 49(1): 43–73.
- Korpi, W. (2006), "Power resources and employer-centered approaches in explanations of welfare states and varieties of capitalism: Protagonists, consenters, and antagonists", *World Politics*, 58(2): 167–206.
- Larsen, A.G. og C.H. Ellersgaard (2017), "Identifying power elites—k-cores in heterogeneous affiliation networks", *Social Networks*, 50: 55–69.
- Larsen, A.G., C.H. Ellersgaard og M. Bernsen (2015), *Magteliten: hvordan 423 danskere styrer landet*, København: Politikens Forlag.
- Lukes, S. (1974), *Power: A Radical View*, London: Macmillan.
- Lund, A.B. (2018), "Den redigerende magt: Centrifugering af dansk politik", *Økonomi & Politik*, 91(1): 75–85.
- Lunding, J.A., C.H. Ellersgaard og A.G. Larsen (2021), "The Established and the Delegated: The Division of Labour of Domination among Effective Agents on the Field of Power in Denmark", *Sociology*, 55(1): 110–28.
- Martinsen, D.S. (2018), "EU-Domstolens politiske magt", *Økonomi & Politik*, 91(1): 25–33.
- Mills, C.W. (1956), *The Power Elite*, Oxford: Oxford University Press.
- Mulvad, A., A.G. Larsen og C.H. Ellersgaard (2017), *Tæm Eliten*, København: Informations Forlag.

- Petersen, M.B. (2018), "Falske nyheders magt: Hvorfor tror vi på dem, hvorfor spreder vi dem?", *Økonomi & Politik*, 91(1): 86–94.
- Sørensen, C. (2004), "Magt og demokrati på norsk og dansk", *Grus*, 71: 103–18.
- Stahl, R.M. (2019), "Ruling the Interregnum: Politics and Ideology in Nonhegemonic Times", *Politics & Society*, 47(3): 333–60.
- Thomsen, J.P.F. (2000), *Magt og Indflydelse*, Aarhus: Magtudredningen.
- Togebj, L., J.G. Andersen, P.M. Christiansen, o.a., (2003), *Magt og Demokrati i Danmark. Hovedresultater fra Magtudredningen*, Århus: Aarhus Universitetsforlag.
- Tukey, J.W. (1962), "The Future of Data Analysis" *The Annals of Mathematical Statistics*, 33(1): 1–67.
- Tynell, J. (2014), *Mørkelygten – Embedsmænd fortæller om politisk tilskæring af tal, jura og Fakta*, Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Tynell, J. (2022), *Af hensyn til Erhvervslivet – Hvordan erhvervsinteresser forhindrede embedsmænd i at afværge Udbytteskandalen*, Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Winters, J.A. (2011), *Oligarchy*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Øllgaard, J. og M.O. Madsen, red., (2004), *Magt.Dk – Kritik Af Magtudredningen*, København: Frydenlund.